

Nieuwsbrief

Vereniging Streekbeheer Rijnstromen

In deze
uitgave:

Special SSR

Op bezoek bij:

Hans Schouls,
voorzitter SSR

**Beheergebieden
SSR**

Overzicht van de
beheergebieden SSR

Interview

Wilbert van de Crujssen

**Kennismaking
met:**

Mirthe Bouwman en
Rob van der Kroon

VAN DE VOORZITTER

Boerenverstand

Inmiddels is de langste dag van het jaar geweest. De gewassen komen uit de grond en de kuil voorraad is voor een deel weer aangevuld en natuurlijk de akkerranden die in bloei komen te staan.

Je zou zeggen dat we nu in een wat rustiger vaarwater komen, met de vakanties in het vooruitzicht. Niets is minder waar, zeker gezien het hele gebeuren rondom het stikstof verhaal. Boeren die vechten voor hun bestaan en hun toekomstige opvolgers. Veel ongeloof over cijfers, rekenmodellen, wetgeving en andere belangen. Waarbij het boerenverstand, misschien, soms is verdwenen? Belangrijk is zorg voor on-

der andere een goede samenwerking en een goed verdienmodel, waarbij alle partijen baat hebben want daar kom je veel verder mee.

Kijk bij voorbeeld naar de SSR met prachtige projecten in de uiterwaarden, waar we op lokaal niveau veel voor het landschap kunnen betekenen. Dit door inzet van lokale boeren die met passie en oog voor de natuur de gebieden in beheer hebben. In deze nieuwsbrief komt de SSR extra aanbod over hun projecten, hoe ze het beheren en waar ze voor staan. Veel lees plezier!

Martijn Elshof

Beheer van de uiterwaarden door de jaren heen

In het verleden waren de boeren de belangrijkste spelers in de uiterwaarden van onze grote rivieren. Maar na 1995 kwam daar een fundamentele verandering in.

Zoals u zich wellicht herinnert hebben we in die tijd een tweetal jaren gehad waarbij erg hoge waterstanden werden gemeten. De Betuwe is toen zelfs voor een groot deel geëvacueerd geweest. Vanaf dat moment zocht de overheid het niet meer alleen in dijkverhoging/dijkverzwaring maar in meer afvoerruimte voor de rivier. Vandaar ook het programma "Ruimte voor de rivier".

Tevens kwam er in die tijd meer oog voor de natuurlijke kwaliteit van de uiterwaarden en Rijkswaterstaat combineerde dat met beperkingen van opgaand hout in het stroomgebied.

De vele boeren moesten wijken en de overheden en of natuur-beherende organisaties namen het beheer over. Men was van mening dat de boer niet de juiste instelling had om een dergelijk na-

tuurvriendelijk beheer uit te kunnen voeren.

Tevens was het de tijd van de introductie van exotische runderen en paarden die het vegetatiebeheer efficiënter zouden kunnen uitvoeren middels jaarrondbegrazing.

Vanuit de politiek werd druk uitgeoefend om het beheer zoveel mogelijk lokaal in te vullen zodat met name boeren die uit de uiterwaarden waren verdreven een alternatieve inkomstenbron kon worden gegund. Dit nog los van een efficiënt en betaalbaar beheer.

In deze tijd ontstonden ook her en der agrarische natuurverenigingen die lieten zien dat de lokale boer en burger begaan was met zijn natuurlijke omgeving en de uiterwaarden in het bijzonder. Inmiddels zijn we zover dat het beheer steeds meer terug in handen wordt gegeven van lokaal gevestigde ANV's waarbij lokale boeren weer een centrale rol vervullen. De aanhouder wint.

Jos Lamers

Kennismaking met Mirthe Bouwman en Rob van der Kroon

Beide zijn sinds kort beheerders van het SSR beheersgebied de Groene rivier. Dit loopt vanaf de Loowaard tot aan Pannerden. Beide zijn gevraagd en getriggerd om dit te doen omdat het de wens was van de SBB en RWS om dit beheer, als buurt, op te pakken.

Hier grazen Galloway runderen en Koniks paarden: 28 paarden en 37 koeien (inclusief veulens en kalveren)

Allebei hebben de achtergrond en motivatie om dit werk er bij te doen. Ze dragen een telefoon om bij calamiteiten gebeld te kunnen worden, doen veel samen maar hebben ook eigen aandachtspunten om zo het werk wat te verdelen.

Mirthe werkt bij Eurofins Agro in Wageningen op de afdeling communicatie, 3 dagen in de week. Naast het hebben van een jong gezin werkt ze ook op de boerderij bij haar ouders voor de verzorging van de paarden en administratieve werkzaamheden. Binnenkort verhuizen ze naar Pannerden, dicht bij de boerderij. De VSR kende ze al via haar vader.

Als beheerder van het natuurgebied heeft ze als aandachtspunt de paarden en de administratie. Communicatie met bijvoorbeeld vrijwilligers vindt Mirthe ook erg belangrijk. Er zijn 2 mensen uit Loo die wekelijks het raster en het vee controleren in de Loowaard en zo een oogje in het zeil houden. Soms zijn er Recreanten die hekken open laten staan of zijn er weleens draden doorgeknipt(!). Het is belangrijk dat er dan snel gehandeld wordt. Daarvoor hebben ze als beheerders hesjes aangeschaft zodat ze herkenbaar zijn. Ook met de Vrienden van de Loowaard onderhoudt ze contact. Zij houden regelmatig een opruimactie om het zwerfvuil in het gebied te verwijderen.

Het plan is om eens per jaar een educatief programma te organiseren in het gebied om mensen nader kennis te laten maken en daarmee ook het draagvlak en verantwoordelijkheidsgevoel te vergroten.

Mirthe is ook actief op social media voor de SSR; zowel op facebook als op Instagram: natuurbeheerSSR

Rob komt ook van de boerderij. Zijn ouders hebben een veehouderijbedrijf maar hij heeft een eigen bedrijf en gekozen voor Limousin zoogkoeien; hij heeft 110 kalverende zoogkoeien. Daarnaast heeft hij wat akkerbouw, mais, dat hij gebruikt als voer om af te mesten. Verder is hij nog werkzaam als stratenmaker voor 2 á 3 dagen in de week. Dit kan hij heel flexibel afspreken want als er iets is met de koeien gaat dat altijd voor. En nu werkt hij ook als beheerder van de Groene rivier. Zijn aandachtspunt is vooral de koeien omdat dit lijkt op wat hij thuis ook doet. Ook hij kent de VSR via zijn vader. Hij gaat wekelijks het gebied in en weet precies als er weer kalfjes en veulens geboren zijn.

Uitdagingen zijn er nog genoeg voor dit gebied. Hoe ontwikkelt de vegetatie zich in relatie met het aantal dieren dat er loopt? Ofwel, zijn er genoeg dieren aanwezig, is er de wenselijke vegetatie? Er zijn inmiddels korte lijntjes met SBB en RWS. Maar veel gaat ook nog via het bestuur van de SSR.

Brord Sloot en Annette van Steen

Boerderij De Klaver, Angerlo

Interview met Wilbert van de Cruijzen

Wilbert beheert nu 7 ha grond voor de SSR van RWS langs de IJssel in het Rivierklimaatpark.

Wilbert en Astrid van de Cruijzen hebben een biologisch melkveebedrijf op het landgoed Bingerden in Angerlo.

De geschiedenis gaat terug naar de jaren 90 toen hij het bedrijf overnam van zijn ouders in Stevensbeek in Brabant. Daar liepen toen MRIJ-koeien, maar door het kruisen met Holsteiners werd er toen meer gefokt op melkproductie en zo ontstond er een vrij intensief bedrijf met 20.000 kg melk per ha. Het bedrijf lag toen in een waterwingebied en de gehalten aan nitraat in het grondwater waren hoog. Dat zette Wilbert aan het denken en hij schakelde in 1999 om naar biologische landbouw. In 2007 kwam er de mogelijkheid om een boerderij te pachten op landgoed Bingerden en de hele familie verhuisde toen naar Angerlo.

Biologisch melkveebedrijf de Klaver omvat 50 ha op het landgoed en daarnaast een 35 ha pacht van Natuurmonumenten in de uiterwaarden langs de IJssel en dan de 7 ha van Rijkswaterstaat. Hier loopt voornamelijk het jongvee.

In 2014 werd de nieuwe potstal, groot genoeg voor 90 melkkoeien, in gebruik genomen, maar de fosfaatrechten gooide roet in het eten en ze konden maar met 70 koeien verder boeren.

Maar naast de melkkoeien kwam er een neventak met een Bed en Breakfast en ze begonnen met kaasmaken en vleesverkoop vanuit huis. Dit zorgt voor een welkome aanvulling op de inkomsten. Ook werd er een melktap aangeschaft waar consumenten zelf verse biologische melk kunnen afhalen.

De laatste jaren veranderde de bloedvoering al van Holstein naar Brown Swiss, maar nu wordt er veel Fleckvieh gebruikt. De veestapel kalf in de herfst af en er wordt een eigen stier gebruikt. Deze koeien produceren nu ook, de zogenoemde, A2 melk, die voor lactose gevoelige mensen ook goed te drinken is.

Naast grasklaver wordt er ook kruidenrijk grasland ingezaaid en wordt er 4 ha triticale en winterveldboon gezaaid als krachtvoervervanger. Verder verbouwt Wilbert nog 3 ha zomergerst. Op het bedrijf is ook een voedselbos aangelegd als compensatie voor de stalbouw, van 1 ha. Deze is nog in ontwikkeling. Verder is er veel aandacht voor natuur: de vele vogelkasten zorgen voor veel zangvogels om de boerderij.

Waar staan jullie over 5 jaar?

Een moeilijke vraag: eerst afwachten wat de stikstofplannen allemaal gaan veranderen.

Wilbert is actief in allerlei studieclubs en zo goed op de hoogte van alle nieuwe ontwikkelingen.

De SSR heeft er een goede, enthousiaste beheerder bij in het Rivierklimaatpark!

Houd alvast deze data in de gaten:

- 22 augustus: avond excursie in en om de Groene rivier voor de leden van de VS
- 15 oktober: excursie in de Lobberden

Beheergebieden SSR

Op de kaarten (achterpagina) zijn globaal de beheergebieden van de SSR aangegeven.

Lobberdense waard

In de Lobberdense waard bij Pannerden wordt de uitvoering van de plannen voor het verbeteren van de rivierveiligheid gecombineerd met de ontwikkeling van nieuwe natuur. In de Lobberdense waard bevindt zich een mooi natuurgebied met een mozaïek van oobos, moeras, kleiputten, waterplassen en door runderen begraaide graslanden. Door de goede waterkwaliteit, de ondieptes en de herstelde natuurlijke processen (rivierdynamiek en begrazing) ontwikkelt zich een soortenrijke, afwisselende en robuuste natuur.

De SSR verzorgt, in opdracht van Samenwerking Lobberdense Waard, in het natuurgebied het toezicht op de kudde runderen. De runderen zijn van het ras Blonde d'Aquitaine en zijn eigendom van Jos Bolk Vleesveebedrijf. <http://www.natuurkoeien.nl/>

De runderen hebben een gebied tot hun beschikking van ca. 30 ha.

Er vinden ook excursies plaats in het natuurgebied en scholieren van plaatselijke scholen krijgen er veldlessen. Dit alles onder de begeleiding van een SSR-gids.

Door het natuurgebied loopt een avontuurlijk struinpad. Deze wandelroute is mede door de VSR gerealiseerd. Bezoekers kunnen de runderen in het gebied tegenkomen.

Voor meer info over de ontwikkeling van het gebied zie ook <https://www.lobberdensewaard.nl/>

Groene Rivier Pannerden

Het natuurgebied bestaat uit 3 deelgebieden gelegen tussen Pannerden en Loo, namelijk de Loowaard, Kandiawaard en Groene Rivier/Zorgdijkplas. De totale oppervlakte van de gebieden is ca. 190 ha. In opdracht van Staatsbosbeheer verzorgt de SSR het beheer van de kuddes runderen en paarden in de gebieden. Dit doet de SSR in samenwerking met lokale boeren. De kuddebeheerder in het veld is een lokale boer die het gebied goed kent.

Het deelgebied Loowaard bij het plaatsje Loo wordt al jarenlang beheerd met jaarrondbegrazing. Deelgebied Groene Rivier ligt aan de rechteroever van het Pannerdensch Kanaal, tussen Pannerden en Kandia. De Groene Rivier is een belangrijke schakel in de waterverdeling van de Rijntakken. De Pannerdense Overlaat is een belangrijke 'regelknop', die de waterafvoer richting Neder-Rijn en IJssel remt. Bij zeer hoge waterstanden bij Lobith stroomt het water vanuit de Lobberdense Waard over de Pannerdense Overlaat en stroomt het door de Groene Rivier mee. Waterstandverlaging is gerealiseerd door het verlagen van de zomerkade bij Kandia en het graven van een geïsoleerde strang. Om de natuur te ontwikkelen is in deelgebied De Groene Rivier in 2022 gestart met jaarrondbegrazing.

De kuddes met Gallowayrunderen en Konikpaarden lopen jaarrond in de gebieden. Door het grazen van de dieren blijft het gebied open. Er ontstaat een mozaïek van grazige vegetaties, struiken en bossages. Voor de doorstroming bij hoog water is het belangrijk dat de vegetatie de doorstroming van het rivierwater niet belemmert. De gebieden dienen redelijk open te blijven met kruidenrijke graslanden om dit te waarborgen.

De runderen en paarden zorgen ervoor dat de gebieden niet dichtgroeien met bomen en struiken. Een (half)open landschap herbergt vele unieke flora en fauna. Als het gras stopt met groeien in de winter moeten de dieren ook op zoek naar ander voedsel. Ze eten takken, bladeren en bast van bomen en struiken. Op deze manier zorgen de grazers ervoor dat er niet teveel bomen en struiken in het gebied komen. Het landschap wordt hierdoor een afwisselend mozaïek.

De dieren hebben een zo natuurlijk mogelijk leven en worden zoveel mogelijk met rust gelaten. Het zijn zelfredzame dieren die zelf hun voedsel kunnen vinden.

De gebieden zijn (grotendeels) toegankelijk voor wandelaars die er rond kunnen struinen. Bezoekers kunnen Gallowayrunderen en Konikpaarden tegenkomen.

Lobberdense waard

Rivierklimaatpark IJsselpoort

Het Rivierklimaatpark is een groot project tussen Arnhem en Giesbeek met meerdere doelen waar de SSR een deel van uitvoert.

Voor meer informatie over het grote project zie <https://rivierklimaatpark.nl/home/default.aspx> Op de website wordt gemeld dat het plan voor het rivierpark zorgt voor toegankelijke uiterwaarden die klimaatextremen kunnen blijven opvangen. Er is ruimte voor rijke natuur, duurzame landbouw, recreatie en bedrijvigheid. Ook wordt de IJssel beter bevaarbaar. Het is opgesteld samen met inwoners, agrariërs en andere ondernemers.

De SSR verzorgt in opdracht van Rijkswaterstaat het vegetatie- en natuuronderhoud in het Rivierklimaatpark IJsselpoort. Het gaat om een areaal van totaal ca. 130 ha. De SSR beheert het projectgebied in samenwerking met lokale boeren. Toezicht op de terreinen is nabij op deze manier.

Het doel van het beheer is om natuur te ontwikkelen. Een ander belangrijk aspect is om te zorgen dat de vegetatie voldoet aan de eisen van Rijkswaterstaat ten aanzien van de hoogwaterveiligheid. Bij hoog water mag de doorstroming van het water niet belemmerd worden door bijv. teveel opslag van bomen en struiken.

Om de graslanden te ontwikkelen tot meer natuurlijke en kruidenrijke graslanden wordt een beheer van maaien en afvoeren en/of begrazen door vee toegepast. Begrazing gebeurt vooral op delen die al wat ruiger zijn en moeilijk te maaien zijn. Op delen waar al waardevolle natuurlijke graslanden voorkomen, bijvoorbeeld op de hogere oeverwallen, wordt het beheer zo toegepast dat deze natuurwaarden in stand blijven.

De gebieden zijn toegankelijk voor wandelaars. Op alle toegangen tot het gebied worden informatieborden geplaatst. Bezoekers kunnen runderen tegenkomen in het gebied.

We zijn op bezoek bij: De voorzitter van de SSR: Hans Schouls

Hans is al sinds 2006 voorzitter van de Stichting Streekbeheer Rijnstromen (SSR). Tijd om nader kennis te maken met hem.

Het doel van de SSR is zowel het in stand houden en versterken van natuur en landschap als ook het beheren van gronden met natuurwaarden en specifiek van natuurterreinen in het werkgebied.

Hij is een boerenzoon uit Zierikzee waar zijn ouders een gemengd bedrijf hadden. Omdat daar toen weinig toekomst in zat is hij een opleiding in de bosbouw gaan doen. Met dit diploma kreeg hij een baan in Doetinchem bij de gemeentelijke plantsoendienst. Daarnaast heeft hij als hovenier gewerkt en in tuincentra. In 1992 was hij medeoprichter van Groenrijk (met vele vestigingen) en in Zevenaar werkt hij nog steeds, al is hij eigenlijk met pensioen. Hij heeft de zaak overgedragen aan zijn dochter maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan.... Het ondernemerschap zit echt in hem.

Het ondernemerschap heeft hem veel geleerd. Hij heeft veel ervaring in het werken met mensen en (overheid)instanties. Hij omschrijft zichzelf als het type 'ik ga er voor' en houdt van voortgang. Dus.... zaken doen, afspraken maken én nakomen.

Dat alles komt hem goed van pas in zijn functie bij de SSR. Want iedere organisatie waar mee samengewerkt wordt heeft een ander doel. Het doel van Rijkswaterstaat is, kort gezegd, dat het water goed door kan stromen en hoogwater veiligheid natuurlijk. Het doel van Staatsbosbeheer is door jaarrond begrazing de natuur in stand te houden en te bevorderen. Betrokken boeren hebben hun eigen bedrijfsdoel. En iedereen moet uiteindelijk tevreden zijn.

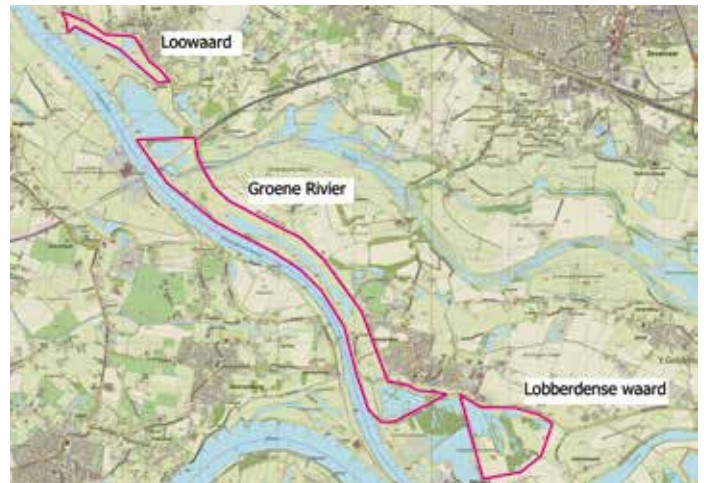
Korte lijntjes zijn belangrijk. Als er wat is, moet je aan de bel trekken en het samen oplossen. Je hebt een gezamenlijk doel en daarbij moet je elkaar ook helpen.

Momenteel heeft de SSR 3 grote terreinen in beheer:

- Het rivierklimaatpark IJsselpoort (Loo, Huissen tot aan Giesbeek) Dit is zo'n 40-50 ha.
- De Groene Rivier (vanaf de Middelwaard tot aan Pannerden) Ongeveer 220 ha.
- De Lobberden, met ongeveer 36 ha.

(Zie de kaartjes)

Elk gebied heeft z'n eigen aandachtspunten. Het beheer wordt gedaan door lokale boeren en particulieren. Belangrijk is dat er goede afspraken zijn en dat je een goede samenwerking hebt. De opstartfase is het meest intensief, daarna volgt een rustiger fase.

Hans kent de gebieden en betrokkenen inmiddels goed. Hij fietst regelmatig door de gebieden om te kijken naar de dieren en de natuur. Ziet hij dingen die niet in orde zijn dan geeft hij dat door ook als het niet binnen zijn verantwoordelijkheid valt. Als de afgesproken doelen niet behaald gaan worden dan gaat hij in overleg en worden acties ondernomen. Zijn ervaring met de overheidsinstanties zijn positief. Hij kan er goed mee samenwerken. Voor de Groene Rivier zijn er twee coördinatoren aangesteld waar over later meer in deze nieuwsbrief.

Hoe ziet hij zichzelf over 5 jaar in relatie tot de SSR?

Tja.... hij vindt het werk nog erg leuk om te doen; hij heeft zo veel kennis en ervaring. Maar na 19 jaar moet er misschien wel eens een andere voorzitter komen... Hij heeft nog geen haast.

Brord Sloot en Annette van Steen